

ประโยค ป.ธ. ๓
ปัญหา บาลีไวยากรณ์
สอบ วันที่ ๒๑ กุมภาพันธ์ ๒๕๓๓

๑. จงเติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ต่อไปนี้
 - ก. สระ.....ตัว ชื่อว่าเป็นที่อาศัยของ.....
 - ข. อักขระตัว มี.....เป็นที่สุด ชื่อว่า.....แปลว่า.....
 - ค. มาตราที่จะว่าอักขระนั้น ดังนี้เท่ากับส่วนที่ ๔ ของวินาที
 - ฆ. ในพยัญชนะวรรคทั้งหลาย พยัญชนะที่ซ่อนหน้าตัวเองไม่ได้ มี.....ตัว คือ.....
 - ง. พยัญชนะ.....ตัวนี้ เป็น.....มีเสียง.....พอให้รู้ได้ว่าตัวนั้นสะกด ฯ
๒. สนธิกริโยปกรณ์ คืออะไร มีเท่าไร อะไรบ้าง ฯ สัพพวิทูหมสมิ ปฏิมีเสตมตตนา เป็นสนธิอะไร ตัดและต่ออย่างไร ฯ
๓. จงตอบคำถามต่อไปนี้
 - ก. นามนาม คุณนาม และศัพท์นาม ท่านจัดแบ่งเป็นลิงค์ได้อย่างไร
 - ข. คำพูดที่ท่านจัดเป็นลิงค์และวจนะไว้นี้ ผู้ศึกษาจะกำหนดเนื้อความได้ง่าย ต้องอาศัย อะไรเป็นเครื่องอุปถัมภ์ เพราะเหตุไร
 - ค. คำว่า "ภควนุตา ภควนุเต ภควนุโต" นั้น มีวิธีใช้ต่างกัน อย่างไร
 - ฆ. คัพพ์เชื่อมโนคณะ มีคัพพ์อะไรเป็นต้น มีคัพพ์อะไรเป็นที่สุด เมื่อเข้าสมาสกับคัพพ์อื่น มีวิธีทำต่างจากคัพพ์อื่น ๆ อย่างไร
 - ง. ปกติสังขยา ท่านจัดแบ่งเป็น นาม ลิงค์ และ วจนะ ไว้อย่างไร ฯ
๔. อาชยาต คืออะไร มีเครื่องประกอบที่สำคัญอะไรบ้าง ฯ จงแจก ชิ ธาตุ (ในความชนะ) ด้วย วัตตมานาวิภัตติ เฉพาะปรัสสบท ทั้งเอกวจนะและพหุวจนะ มาดู ฯ
๕. กิตกันั้น คืออะไร แบ่งเป็นกี่อย่าง อะไรบ้าง ฯ ปารคเวลิโน (ปุกคฺลา), ทุรจฺจยา (ตณฺหา) ลง ปัจจัยอะไร เป็นรูปและสาธนะอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ
๖. ตัปฺปฺริสสมาส กับ อัปฺยยึภาวสมาส ต่างกันอย่างไร ฯ วิทิสฺพฺพจตุฏฺฐมิกธฺมโม (ภควา) แปลว่าอะไร เป็นสมาสอะไร จงเขียนรูปวิเคราะห์มาดู ฯ
๗. ณ ปัจจัย มีในตัดัทธิใดหนบ้าง จงตอบพร้อมทั้งยกรูปวิเคราะห์มาประกอบด้วย ฯ

ใช้เวลา ๓ ชั่วโมง

เฉลย ประโยค ป.ธ. ๓ ปัญหา บาลีไวยากรณ์

๑. ได้เติมคำที่ถูกต้องลงในช่องว่าง ดังต่อไปนี้
- ก. สระ ๘ ตัว ชื่อว่า นิสสัย เป็นที่อาศัยของ พยัญชนะ
 - ข. อักขระ ที่เหลือจากสระนั้น ๓๓ ตัวมี ก เป็นต้น มีนिकคหิต เป็นที่สุด ชื่อว่า พยัญชนะ แปลว่า ทำเนื่อความให้ปรากฏ
 - ค. มาตรการที่จะว่าอักขระนั้น ดังนี้ สระสั้นมาตราเดียว, สระยาว ๒ มาตรา สระมีพยัญชนะสังโยคอยู่เบื้องหลัง ๓ มาตรา, พยัญชนะ ทั้งปวงกึ่งมาตรา, เหมือนหนึ่งว่าสระนั้น ตัวหนึ่งกึ่งวินาที (ครึ่งซีกัน) ว่าสระยาวต้อง วินาทีหนึ่ง, ว่าพยัญชนะควบกันเหมือน ตย ตั้งแต่ ต ถึง ย เท่าส่วนที่ ๔ ของวินาที
 - ฆ. มี ๑๑ ตัว คือ พยัญชนะที่ ๒ ที่ ๔ ในวรรคทั้ง ๕ ได้แก่ ช ฌ, ฉ ฌ, จ ฌ, ถ ฐ, ผ ภ, และ ง
 - ง. พยัญชนะ คือ ย ร ล ว ส ห ฟ ฬ ตัวนี้เป็นอักษรมีเสียง กึ่งสระ คือกึ่งมาตรา เพราะ พยัญชนะเหล่านี้ บางตัวก็รวมลงในสระเดียวกันด้วยพยัญชนะอื่นออกเสียงพร้อมกันได้ บางตัวแม้เป็นตัวสะกด ก็คงออกเสียงหนึ่ง พื่อให้รู้ได้ว่าตัวนั้นสะกด ๑
๒. คือ วิธีเป็นอุปการะแก่การทำสนธิ มี ๘ อย่าง คือ โลโป ลบ ๑, อาเทโส แปลง ๑, อาคโม ลงตัวอักษรใหม่ ๑, วิกาโร ทำให้ผิดจากของเดิม ๑, ปกติ ปรกติ ๑, ทีโฆ ทำให้ยาว ๑, รสส์ ทำให้สั้น ๑, สญญโค ข้อนี้ตัว ๑ ๑
- สหพวิทูหมสฺมิ เป็นโลปสระสนธิ และอาเทศนिकคหิตสนธิ ตัดเป็น สหพวิทู-อหฺ-อสมิ ระหว่าง สหพวิทู-อหฺ ถ้าสระ ๒ ตัวมีรูปไม่เสมอกันลบสระเบื้องปลาย บ้างก็ได้ คือลบ อ ที่ อหฺ ต่อเป็น สหพวิทูหฺ ระหว่าง สหพวิทูหฺ-อสมิ นิคคหิตอยู่หน้า ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย อาเทศนिकคหิตเป็น ม ต่อเป็น สหพวิทูหมสฺมิ ๑
- ปฏิมฺเสตมตตนา เป็นโลปสระสนธิ และอาเทศนिकคหิตสนธิ ตัดเป็น ปฏิมฺส-เอตฺ-อตตนา ระหว่าง ปฏิมฺส-เอตฺ สระหน้าและสระหลังไม่มีพยัญชนะอื่นคั่นในระหว่าง

ลบสรรหน้า คือ อ ที่ ปฏิมส์ ต่อเป็น ปฏิมเสต์
 ระหว่าง ปฏิมเสต์-อตุตนา นิคคหิตอยู่หน้า ถ้าสระอยู่เบื้องปลาย อาเทศ
 นิคคหิตเป็น ม ต่อเป็น ปฏิมเสตมตุตนา ฯ

๓. ได้ตอบคำถามนั้น ดังนี้

- ก. จัดแบ่งไว้อย่างนี้ คือ นามนาม เป็นลิงค์เดียว คือจะเป็นปุงลิงค์ อิตถิลิงค์ หรือนปุงลิงค์ก็ได้อย่างเดียว คือ ลิงค์ใดลิงค์หนึ่ง เป็น ๒ ลิงค์ คือ คัพพ์ ๆ เดียว มีรูปอย่างเดียว เป็นได้ทั้ง ๒ ลิงค์ หรือมูลคัพพ์ เป็นอันเดียว เปลี่ยนแต่สระที่สุดให้แปลกกันพอเป็นเครื่องหมายให้ต่างลิงค์กันบ้าง ส่วน คุณนาม และสัพพนาม เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์
- ข. ต้องอาศัยวิภัติเป็นเครื่องอุปถัมภ์ เพราะในภาษาบาลีนั้นไม่มีคำใช้ที่จะทำให้นามคัพพ์นั้นและนามคัพพ์นั้น ให้เนื่องเป็นอันเดียวกัน ซึ่งนักปราชญ์บัญญัติเรียกว่า "อายุตนิบาต" เหมือนคำว่า ซึ่ง, ด้วย, แก่, จาก, ของ, ใน" เป็นต้น ต้องใช้วิภัติข้างหลังคัพพ์บอกให้รู้เนื้อความเหล่านี้ทั้งสิ้นอีกอย่างหนึ่ง ก็เป็นอุบายที่จะให้กำหนดลิงค์ได้แม่นยำขึ้น
- ค. มีวิธีใช้ต่างกันดังนี้ คำว่า ภควนุตา ภควนุเต ใช้เป็นทวิวจนะ สำหรับกล่าวถึงคน ๒ คน ภควนุโต ใช้เป็นพหุวจนะ สำหรับกล่าวถึงคนมากตั้งแต่ ๓ คนขึ้นไป
- ฌ. มี มน คัพพ์เป็นต้น มี สिर คัพพ์เป็นที่สุด เมื่อเข้ามาสกับคัพพ์อื่นเอาสระที่สุดของตนเป็นโอ ได้ เหมือนคำว่า มโนโคโณ หมูแห่งมะ อะโยมย ของบุคคลทำด้วยเหล็ก เตโชธาตุ ธาตุคือไฟ สิโรรุโห อวัยวะที่งอกบนหัว (ผม) เป็นต้น

ง. จัดแบ่งไว้อย่างนี้ คือ

จัดเป็นนาม ดังนี้

ตั้งแต่ เอก ถึง จตุ	เป็นสัพพนาม
ตั้งแต่ ปญจ ถึง อฏจนวุติ	เป็นคุณนาม
ตั้งแต่ เอกุณสตุ ขึ้นไป	เป็นนามนาม

จัดเป็นลิงค์ ดังนี้

ตั้งแต่ เอก ถึง อฏจวารส	เป็นได้ทั้ง ๓ ลิงค์
ตั้งแต่ เอกุณวิสติ ถึง อฏจนวุติ	เป็นอิตถิลิงค์
ตั้งแต่ เอกุณสตุ ถึง ทสสตสทสสุ	เป็นนปุงลิงค์
เฉพาะ โภฏี	เป็นอิตถิลิงค์

จัดเป็นวณะ ดังนี้

เอก สังขยา	เป็นเอกวณะอย่างเดียว
เอก สัพพนาม	เป็น ทวิวณะ
ตั้งแต่ ทวี ถึง อฏฐารส	เป็นพหุวณะ
ตั้งแต่ เอกุณวีสติ ถึง เอกุณนวุติ	เป็นเอกวณะ
ตั้งแต่ เอกุณสตัด ขึ้นไป	เป็นได้ทั้ง ๒ วณะ ๆ

๔. คือ ศัพท์กล่าวกริยา คือ ความทำ เป็นต้นว่า ยิน เดิน นั่ง นอน กิน ดื่ม ทำ พูด คิด มีเครื่องประกอบที่สำคัญ คือ วิภัตติ ธาตุ และ ปัจจัย

วิภัตติ เป็นเครื่องหมายให้รู้ กาล บท วณะ บุรุษ

ธาตุ เป็นมูลรากของกริยาศัพท์

ปัจจัย เป็นเครื่องหมายให้ รู้ วาจก ๆ

แจกอย่างนี้

วัตตมานาวิภัตติ

ปรัสสบท

ปรัส.	เอก.	พหุ.
ป.	ชินาติ	ชินนุติ
ม.	ชินาสี	ชินาถ
อุ.	ชินามิ	ชินาม ๆ

๕. คือศัพท์ที่ทำงานประกอบด้วยปัจจัยย่อหมู่หนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องกำหนดหมายเนื้อความของนามศัพท์ และกริยาศัพท์ที่ต่าง ๆ กัน แบ่งเป็น ๒ อย่าง คือ เป็นนามศัพท์อย่าง ๑ เป็นกริยาศัพท์อย่าง ๑ ๆ

ปารคเวลีโน (ปุกคลา) ลง ณ ปัจจัย เป็นกัตตุรูป กัตตุสาธนะ หรือ กัตตุรูป กัตตุสาธนะ ลงในอรรถแห่งตัสสีละ หรือ สมาสรูป ตัสสีลสาธนะ มีวิเคราะห์ตามลำดับดังต่อไปนี้

ปาร์ คเวสนุตีติ ปารคเวลีโน (ปุกคลา)

ปาร์ คเวสนุติ สีเสนาติ วา ปารคเวลีโน (ปุกคลา)

ปาร์ คเวลีตุ สีสเมเตสนุติ วา ปารคเวลีโน (ปุกคลา)

ทูลจจุยา (ตณฺหา) ลง ข ปัจจัย เป็นกัมมรูป กัมมสาธนะ

วิ. ทุกเซน อัจฉยิตเตติ ทูรจฺจยา (ตณฺหา) ๖

๖. ต่างกันอย่างไร คือ ตัปฺปฺริสสฺมาส มีบทหลังเป็นประธาน ไม่ได้นิยมลึงค์และวจนะ ส่วน
อัพท์ย-

ภาวสฺมาส มีบทหน้าเป็นประธานและเป็นอุปสรรคหรือนิบาต บทหลังเป็นนปฺสกลิงค์ เอกวจนะ ๖

วิทิตสพฺพจตุรมิกฺขมฺโม (ภควา) แปลว่า พระผู้มีพระภาคเจ้าผู้มีธรรมอันเป็นไปในภูมิ ๔ ทั้งปวง
ทั้งปวงอันทรงทราบแล้ว เป็นตติยาตุลยาธิกรณพหุพพิทิสฺมาส มี อสฺมาทาทิคุสฺมาส
ตฺรตยาทิตตฺทิต วิเสสนบุพฺพท กัมมชารยสฺมาส และวิเสสนบุพฺพท กัมมชารย-
สฺมาส เป็นภายใน วิเคราะห์ว่า

อสฺมา. ทิคุ. วิ. จตฺสฺโส ภูมฺโย จตุรมฺมฺโย

ณิก. ตฺรตยาทิ. วิ. จตุรมฺมฺสฺ วตฺตฺนตฺติ จตุรมิกกา (ชฺมฺมา)

วิ. บุพ. กัม. วิ. จตุรมิกกา จ เต ชฺมฺมา จาติ จตุรมิกชฺมฺมา

หรือ วิ. จตุรมิกกา ชฺมฺมา จตุรมิกชฺมฺมา

วิ. บุพ. กัม. วิ. สพฺเพ จ เต จตุรมิกชฺมฺมา จาติ สพฺพจตุรมิกชฺมฺมา

หรือ วิ. สพฺเพ จตุรมิกชฺมฺมา สพฺพจตุรมิกชฺมฺมา

ต. ตฺล. วิ. วิทิตา สพฺพจตุรมิกชฺมฺมา เยน โส วิทิตสพฺพจตุ-

รมิกชฺมฺโม (ภควา) ๖

๗. มีในโคตตตตฺทิต รากาทิตตฺทิต สมุหตตฺทิต ตทสฺสํตตตตฺทิต และภาวตตฺทิต

โคตตตตฺทิต อุ. วสิฏฺจสฺส อปจฺจํ วสิฏฺโจ (ชฺโน)

รากาทิตตฺทิต อุ. กสาเวน รตฺตํ วตฺถํ กาสาวํ

สมุหตตฺทิต อุ. มนุสฺसानํ สมฺโห มานุโส

ตทสฺสํตตตตฺทิต อุ. สทฺธา อสฺส อตฺถีติ สทฺโธ (ชฺโน)

ภาวตตฺทิต อุ. วิสมสฺส ภาโว เวสมํ